

Arie Moolenaar

Het boek Exodus is in ons hart gegrift. Als kind zijn ons de verhalen verteld. De Israëlieten wonen in Egypte en worden als slaven behandeld, maar het volk wordt bevrijd en er vindt een uittocht plaats. Het paasfeest is

Exodus

geboren en nu op weg naar het beloofde land. Het is dan ook bijzonder dat er een dagboek is verschenen. Gedurende elf weken wordt er uit het boek gelezen en wordt er een toelichting bij de Bijbelgedeelten gegeven.

De schrijver geeft aan hoe het boek Exodus is opgebouwd: "van de slavernij in Egypte, de tien plagen en de uittocht naar de berg Sinaï, waar de wetgeving plaatsheeft. Verder volgt de bouw van de tabernakel gedetailleerd aan bod. Ondanks het dieptepunt rond het gouden kalf besluit het boek met Gods intrek in het heiligdom".

Namen

Het Bijbelboek draagt eigenlijk een heel bijzondere naam: Exodus. Dat is een Grieks woord voor uittocht. In de Joodse traditie krijgt een Bijbelboek vaak de naam van het eerst woord. Voor dit boek: Namen. "Dit zijn de namen van de zonen van Israël". Aardig is dat deze traditie door de schrijver van ons dagboek gevolgd wordt als hij de elf weken aangeeft. De titel verwijst dan naar het beginwoord van het betreffende Bijbelgedeelte. Maar ook in de dagen van de week wordt met een knipoog naar de

Joodse traditie gekeken, want de zaterdag is weggefallen. Deze krijgt de naam van sabbat. Ook wordt het Joodse leesrooster gevolgd. Boeiend is dat de schrijver vaak verwijst naar de Joodse commentaren, maar er worden ook regelmatig verbanden gelegd met het Nieuwe Testament.

Zoektocht en uitleg

Het dagboek is een boeiende zoektocht geworden naar de verbanden, de betekenis van toen en voor nu. De veertig hoofdstukken worden zorgvuldig gelezen en besproken. Om zelf een goede indruk te krijgen heb ik de sabbatten gelezen. Zo ben ik in elf stappen door het boek kunnen gaan. Op de eerste sabbat ontmoeten Mozes en Aäron de farao. Prachtig wordt uitgelegd hoe er in het Hebreeuws sprake is van een woordspel. De naam farao wordt in verband gebracht met het woord 'losbandig en leeg zijn'. Op de tweede sabbat breekt de storm los en vernielt de hagel de oogst die op het veld staat. Het is de plaag die hoopt schept voor het volk, want voor het eerst erkent de farao dat God in zijn recht staat. "De aarde is van de HERE", mede een verwijzing naar Psalm 24. Op de volgende sabbat gaat het om de wet op de eerstgeborene. Dit geldt voor de mensen, maar ook voor

de dieren. De betekenis hiervan kunnen we mede terug vinden in het zondvloed verhaal. Zo wordt er steeds verwezen naar Bijbelse verbanden. De verhalen staan niet los van elkaar, maar beïnvloeden elkaar en zorgen er voor dat de betekenis duidelijk wordt.

Dagboek

Het is een prachtig dagboek geworden. Iedere dag een moment van stilte en bezinning in acht nemen. Eerst het Bijbelverhaal zelf lezen en dan de toelichting en uitleg. Het houdt je dicht bij het hart van de God van Israël, die een God is die bevrijdt. Dat keert terug in de tien woorden. Het Jodendom heeft daarom een andere nummering dan wij gewend zijn: "De aanhef, waarin God zich voorstelt als de Bevrijder van Israël uit Egypte, geldt als eerste woord" (46). "Ik ben JHWH, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij heeft bevrijd." Zo wil dit Bijbelboek dan ook gelezen zijn, als een boek van Bevrijding uit de slavernij en van een God die zich verbindt met Zijn volk, zodat het Hem in vrijheid kan dienen en liefhebben. Door Jezus Christus mag dit ook voor ons gelden. Ds Trouwborst neemt ons mee op zijn schitterende zoektocht door dit boek van de Namen. Van harte aanbevolen.

Ds G.A. Trouwborst, *Exodus, een bijbels dagboek, Sifron, 2015, 102 pagina's, ISBN 978-90-820847-7-6-4. Prijs € 12,50. Ook bestellen via: www.sifron.nl.*

De stem van Ari van Buuren

Pieter Oussoren

Er zijn in Nederland buiten onze steden gebieden waar we allemaal wel een komen of waarvan we op z'n minst een beetje een beeld hebben. We hebben Friesland en de Friezen. We hebben de Zeeuwse Wateren en de Zeeuwse Eilanden. We hebben Drenthe en weten van 'drenthenieren'. En we hebben de Randstad, als kleinere of grotere ovaal. Je kunt immers zelfs Tilburg en Eindhoven erbij rekenen. Maar er is ook een Nederlands gebied dat maar weinigen kennen, waar nauwelijks toerisme

bestaat, waarover zelden geschreven wordt, waar ook maar weinig schrijvers en dichters geboren worden, en dat toch duizenden vierkante kilometers beslaat en waar -schat ik- zo'n één-/tweehonderdduizend mensen wonen. Dat is: het Groene Hart van Holland, het Utrechtse Veengebied daarbij inbegrepen.

Ari van Buuren is er geboren, in Streefkerk (...), tegenover Lekkerkerk (...) en Bergstoep, naast Brandwijk, Gijbeland en Nieuw Lekkerland. Ik ben – op enige afstand – een landgenoot van hem, geboren in Portengen,

gemeente Ruwiel, in de buurt van Wilnis, Techop, Kamerik en Kanis. Ari is opgegroeid in Polsbroek, - niet ver van Benschop waar zijn vader geboren is. Ik ben een beetje jaloers: zijn jeugd ligt in het hart van Herman de Manland, het groene gebied tussen IJsselstein en Gouda waar alle romans van Herman de Man spelen, - De Man is een van de weinige schrijvers die het Groene Hart heeft voortgebracht. Ik koester zijn werk, al heel lang.

Wij van het Groene Hart zijn als kinderen zo blij als iemand Het Hart en ons beschrijft! Af en toe daagt in de boeken van Herman de Man aan een verre noordelijke horizon voorbij Woerden geboortegrond op: Teckop, Por-

tengen! Hoe is het mogelijk: we staan in een verhaal, in een drama, dus we bestaan!

'Zwaar'

De kerken zijn er zwaar; bij voorkeur in het zwart gekleed hoort men er van leven en licht, en zingt men de lof van de Schepper die zoveel groen gras en blauwe lucht geschapen heeft. Ari en ik zijn in zulke kerken groot geworden, ook dat hebben we gemeen, en het moet ons gestempeld hebben. Misschien verklaart onze gemeenschappelijke komaf waarom Ari's bespiegelingen/ meditatie/ stemoefeningen mij raken. Ik begrijp dat namelijk niet helemaal. Ik begrijp niet alles van Ari, – zoals hij en ik als zeventjarigen in onze kerken ook niets begrepen, – toch alles opzogen, indronken wat de al dan niet gestudeerde predikers over de schare uitgieten. Ik begrijp niet alles wat Ari schrijft, maar hij neemt me wel mee. Alles wat hij met zijn pen, zijn stem, aanraakt – gaat glanzen, wordt mooier. Maar we hebben dan ook hetzelfde (een Ari-woord) geboortemilieu, - reeds in de moederschoot hoorden we dezelfde taal, - volgens de wetenschap een licht Brabants dialect.

In de grote stad Utrecht mag Ari als kind schuilen bij Tante Hannie en Ome Ari. Een vertroostend milieu, maar 'hun woordenschat is taalarmoer' schrijft Ari. Eindelijk heb ik het, - het verschil tussen het Groene Hart en de land-verslindende stad Utrecht.

Duits

Net als ik heeft Ari als student bij vrienden in de DDR de Duitse taal ontdekt als een huis waarin óók te wonen is. Heeft het Groene Hart ons rijp gemaakt voor het Oost-Duitse land?, en voor

zoveel wereldstreken en geloofsgebieden? Ari reist en reikt verder dan ik.

Een niet onvermaard uitgever heeft 'Stemspiegelingen' niet willen uitbrengen. Het zou te persoonlijk zijn, niet geschikt voor lezers in het algemeen.

Ik ben juist zo blij dat dominee Ari niet in het algemeen schrijft, maar vanuit zijn eigen rijke bewogen en verrijkte leven. Bij zijn bijzondere, particuliere ervaringen en indrukken wil ik wel vertoeven!

Mooiste zin (na: "Yvonne leerde mij de kwaliteit van de schaduw"): "Eeuwigheid is geen kwantiteit, maar een kwaliteit in leven en sterven."

Geprezen zij de uitgever – Valkhof Pers uit Nijmegen – die aan het Groene Hart één van zijn schaarse schrijvers en dichters in een mooi en verzorgd boekje gedrukt aanbiedt. Moge overig Nederland er wél bij varen!

Naar aanleiding van: Ari van Buuren, *Stemsleutels. Bespiegelingen over woord, stem en taal. Nijmegen 2015, 100 pagina's, prijs vijftien euro. ISBN 9789056254520.*

J.H. Gunning jr heruitgegeven

Blauwkapel was de eerste gemeente van de bekende ethische theoloog is J.H. Gunning jr (1829-1905). In december wordt in het kerkje van Blauwkapel het derde en laatste deel van zijn Verzameld Werk gepresenteerd. Daarmee is het werk van de stichting die zijn werk en dat van zijn leermeester en vriend D. Chantepie de la Saussaye heruitgegeven heeft, tot een afronding gekomen.

Het lezen, het opnieuw lezen in Gunning kan nu ook met zijn essays en boeken over filosofie en cultuur beginnen. Deze zijn verzameld in het derde deel, met onder meer zijn inlevende en kritische besprekingen van het evangelie en de literatuur; Goethe, Schiller, Spinoza, Schopenhauer en niet te vergeten Van Calvijn tot Rousseau.

Belangstellenden zijn welkom op de presentatie op 10 december, van 14.00 tot 16.30 uur in het kerkje van Blauwkapel (bij Utrecht-Overvecht). Voor meer informatie, zie <http://www.pthu.nl/actueel/agenda/Gunning/> prof ds Nico den Bok (secr. Stichting Heruitgave Oudere Ethische Theologie).

Pionieren

Arie Moolenaar

De term zal u bekend voorkomen: pionieren. Dat doe je toch in de polder? We zijn dit dus al eeuwen gewend. Het gaat nu niet over de polder, maar over de kerk. Je start een pioniersplek als kerk om te vernieuwen, om aan te sluiten bij de cultuur die verandert. Je richt je daarbij op mensen die niet vertrouwd zijn met het verhaal over Jezus en zijn gemeenschap, maar ook op mensen die zich niet meer betrokken voelen bij de kerk. Dat is van vroeger, de vorm spreekt me niet meer aan. De kranten berichten het, dat ook de Protestantse Kerk naar nieuwe wegen zoekt. Moeten we de volkskerkgedachte niet loslaten? Of toch juist vasthouden en het oude kerkgebouw weer

hoofdstukjes wijzen u de weg. Wat is een pioniersplek? Waarom zouden we pionieren? Wat zijn de eerste stappen? Hoe bouw ik een goed team? Wie is geschikt als pionier? Wat gaan we praktisch doen? Welke ondersteuning is er? Wat is de rol van de kerkenraad? Dan volgen er zeven bijlagen die u verder helpen. Bijzonder is ook, dat er een dvd is bijgevoegd met filmpjes. Mensen vertellen vanuit de praktijk hoe ze het hebben aangepakt in hun situatie. Dat laatste is heel boeiend, want geen gemeente is gelijk. Er worden vanuit een café contacten gelegd, of via een wandellabyrint, gesprekken met mensen uit andere culturen worden opgepakt, jongeren ontmoeten elkaar in een kelder. En zo worden nog meer vormen beschreven.

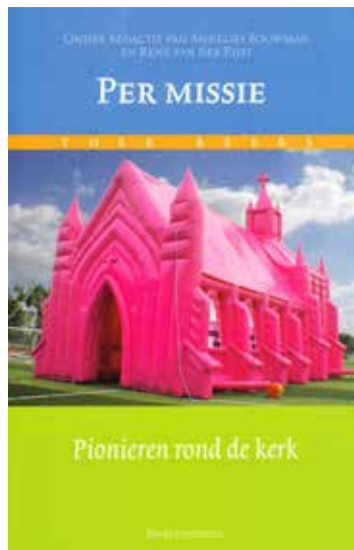

de oude bestemming geven van gemeenschapshuis voor de stad of het dorp, zoals het in vroeger eeuwen was.

Graag maken we u attent op twee uitgaven die u op weg kunnen helpen bij de discussie, bij het zoeken naar nieuwe wegen. Allereerst de brochure die de PKN heeft uitgegeven; Pionieren vanuit de Protestantse Kerk. Het is prachtig uitgegeven met mooie foto's en kernachtige teksten. De kleine

Per missie

Het tweede boekje dat we onder uw aandacht willen brengen heeft als titel: Per missie en als ondertitel: Pionieren rond de kerk. Dit boekje is ook bedoeld om in de eigen gemeente of kerk de discussie op te pakken. De ramen en deuren van de kerk gaan immers open. Nieuwe vormen worden gezocht. "Honderd bloemen bloeien. Sommige verdorren weer, andere blijken levenskrachtig". Door de terugloop van het aan-

tal leden is het belangrijk dat men gaat pionieren, maar het is ook een roeping van de kerk. "De kerk is er immers niet voor zichzelf, de kerk is er voor de wereld". Het boekje bevat zeven hoofdstukjes. Pionieren; Van buiten naar binnen kijken; Gastvrijheid, mag het wat kosten?; Aan het werk met een missionair traject; Smoel geven aan de kerk; Stadse fratsen? Missionair in een dorp? Ontmoeting met moslims; een oefening in missionair gemeente-zijn. Ieder hoofdstukje is door een ander geschreven vanuit de eigen praktijk. Er zijn immers diverse pioniersplekken opgezet. Dat maakt ook dit boekje boeiend en de moeite waard. Ieder hoofdstukje wordt afgesloten met gespreksvragen. Zo luidt een vraag: "Op www.straatabijbel.nl vindt u Psalm 23 in straattaal. Luister met elkaar naar de psalm. Bespreek met elkaar: hoe vind ik dit zelf?" "Als het gaat over geloof en kerk, waar bent u dan zo enthousiast over, dat u anderen er graag over wilt vertellen?" Of: "Is uw kerkelijke gemeente actief op Facebook of andere sociale media?"

U begrijpt dat de beide uitgaven u kunnen helpen bij het zoeken van nieuwe wegen om gemeente van Jezus Christus te zijn in onze snel veranderende samenleving. Ook de kerken in Utrecht worden hiertoe uitgedaagd.

Pionieren vanuit de Protestantse Kerk. Aan te vragen via www.pkn.nl/missionair. Annelies Bouwman en René van der Rijst, Per Missie, Pionieren rond de kerk, Boekencentrum, Zoetermeer, 2015. ISBN 978 90 239 70491, 79 pagina's, prijs € 8,90.

Komedie in vier bedrijven

Karin Oostenbruggen

Ergens diep verborgen in de bladzijden van het Oude of Eerste Testament van de Bijbel ligt een pareltje van vier hoofdstukken: het boek Jona. Wie kent het verhaal niet? Jona die drie dagen en drie nachten in de buik van een walvis zat. De Heer roept Jona voor de eerste keer en hij denkt alleen maar aan: wegwezen! Hij neemt een schip naar Tarsis en denkt dat hij zo ver weg van God kan raken, maar God is overal, ook op de zee.

Jona besluit te gaan bidden en God spuwt hem op het land. Een nieuwe tweede start voor Jona, God geeft iedereen altijd een nieuwe start. Jona gaat waar God hem dan heen zendt, maar hij stribbelt nog wel tegen. Hij is volgamer, maar wel op zijn eigen wijze. Het is een spannend verhaal dat eindigt bij een wonderboom.

Het boek 'Komedie in vier bedrijven' van Stefan Paas en Gert-Jan Roest is een combinatie van idealisme en hoop, van toewijding en vrolijkheid en van onrecht en genade. Net als andere verhalen in de Bijbel eindigt het boek Jona met een open einde. Wat nu?, denk je als lezer. God wil een ontmoeting met Jona, met ons als mensen. Hij vraagt ons met Hem op weg te gaan, in goede en in slechte tijden. Het boek van Paas en Roest eindigt met de scherpzinnige zin dat de rechtvaardigheid van God het meest pijnlijke, mooiste en meest bevrijdende en hoopvolle is dat ons kan overkomen. Ga je mee op reis met God? Ik wel! Jij ook?

Naar aanleiding van: 'Komedie in vier bedrijven: Bijbelstudies over Jona'. Auteurs: Stefan Paas en Gert-Jan Roest, uitgever: Boekencentrum ISBN 978 90 239 7040 8 prijs: € 8,90.

Volg de sterren

Arie Moolenaar

"Geheime opdracht: volg de sterren". Het staat met krijt op de straat geschreven. Wat doe je dan? Je kunt het niet laten en volgt de sterren die om de tien meter op straat staan getekend. En je komt dan uit bij Gabriël. Welke Gabriël? zult u lezen in een alleraardigst kerstboekje dat verschenen is bij de Protestantse Kerk in Nederland.

Het is een boekje vol nieuwe verhalen, gedichten en gebeden rond Kerst. Het is bedoeld om te

gebruiken bij een buurtmaaltijd, een ouderenviering, een bijeenkomst met kinderen of gewoon bij u thuis. Het is eenvoudig van opzet: verhalen voor volwassenen, voor kinderen, gedichten en gebeden. De titels die aan de verhalen gegeven zijn nodigen uit tot lezen: Moeders kerstdiner, Bangeschijtert, Koning IK krijgt onverwacht bezoek, Jezus mijn broertje, De rode mountainbike. Ze zijn verrassend om te lezen, voor te dragen, of om stil te overdenken.

De verhaaltjes duren twee tot vijf minuten. Kort genoeg om je niet te vervelen, verrassend genoeg om met plezier aan te horen. Zo begint een gebed met: "Heer Jezus, U bent geboren in een stal. Het was koud, zonder ver-

warming. Het was donker, zonder licht en uitzicht. In het stro, tussen vuil en de koeienpoep, warm gehouden door ouderliefde, stralend en zuiver door God de Vader." Het verhaal eindigt met: "Lieve Jezus, Here God, dank U dat ik uw verhaal ken, voel en mag vieren. Help mij uw liefde, licht, hoop en schoonheid te delen met de mensen om mij heen."

Dan is Kerst waardevol: nu, later, hier en overal.

Naar aanleiding van: 'Volg de sterren: boek met korte verhalen'. Te bestellen als hardcoveruitgave via www.protestantsekerk.nl/webwinkel of telefonisch: 030- 880 1337; tachtig pagina's, prijs € 8,95.

